

O PEČLIVOSTI STAROEGYPTSKÝCH INSPEKTORŮ

Miroslav Verner

Abusír, archeologická lokalita v samém srdci pyramidových polí, se proslavil nejen pyramidami a chrámy králů 5. dynastie, ale také objevem velmi důležitých administrativních papyrů vztahujících se k organizaci královských zádušních kultů. Tyto dokumenty jsou označovány jako *Abúsírské papyrové archivy* a pocházejí z 5. a 6. dynastie.

První zlomky papyrů byly v r. 1893 objeveny čirou náhodou vesničany hledajícími hlínu z rozpadlých sušených cihel poblíž Neferirkareovy pyramidy. Podařilo se jim najít velký soubor zlomků papyrů, které okamžitě vyvolaly velký zájem mezi sběrateli starožitností v Káhiře i v zahraničí. Pro slavného německého archeologa Ludwiga Borchardta se staly hlavním podnětem k tomu, aby o deset let později zahájil archeologické vykopávky v okolí tří největších abusírských pyramid – Sahu-reovy, Neferirkareovy a Niuserreovy. Borchardtovo očekávání se však naplnilo jen zčásti: podařilo se mu najít pouze několik malých zlomků, jeden z nich však doplňoval jiný zlomek nalezený již dříve. Dodatečně tak bylo možné určit místo, kde vesničané papyry v r. 1893 našli. Edice papyrového archivu Neferirkareova chrámu je dílem P. Posenerové-Kriégerové a J. L. de Cenivala, překlad a komentář pak už jen dílem P. Posenerové-Kriégerové.

Druhý a dost nečekaný nález se v Abusíru podařil v r. 1978 českému egyptologickému týmu v zádušním chrámu královské matky Chentkaus. Tentokrát šlo jen o několik desítek malých zlomků, jejichž historická cena však byla značná, neboť nás informovaly např. o tom, že Chentkausin zádušní chrám byl vybaven sochami. Také tyto papyry přeložila a vydala v rámci publikační řady monografií Českého egyptologického ústavu P. Posenerová-Kriégerová.

Třetí a zatím poslední nález papyrů se podařil českému egyptologickému týmu v letech 1982–1984 v pyramidovém komplexu Raneferefově. Jde o zbytky chrámového archivu co do rozsahu i charakteru dokumentů srovnatelného s Neferirkareovým, ovšem v mnohem zlomkovitějším stavu. Edice těchto papyrů včetně jejich překladu je dílem P. Posenerové-Kriégerové, H. Vymazalové a autora tohoto článku.

Papyry Raneferefova chrámového archivu jsou typově poměrně různorodé a zahrnují královské dekrety, rozpisy kněžských služeb v různých částech chrámu, účetní doklady o dodávkách obětín do chrámu, doklady o stavu, případně opravách chrámu, dopisy aj. Velmi významnou a historicky cennou část archivu představují seznamy chrámového inventáře a doklady o jeho pravidelných kontrolách. Při četbě těchto dokumentů lze jen žasnout nad kdysi bohatým chrámovým inventářem, který zahrnoval stovky nejrůznějších kultovních předmětů, od soch rozmanitých božstev až po kadidlo. Z dokumentů je zřejmé, že zádušní chrám v dobách vrcholného rozkvětu panovníkova zádušního kultu byl vedle obětních obřadů také

dějištěm rituálů, při nichž se používaly někdy velmi speciální kultovní předměty registrované ve zmíněných seznamech. Možná ještě víc než rozmanitost kultovních předmětů udivuje nesmírná pečlivost četných kontrol chrámových inventářů, které se prováděly pravidelně, např. při měsíčních střídáních kněžských služeb v chrámu. Kněží ověřovali nejen přítomnost kontrolovaného předmětu, ale i jeho stav v porovnání s poslední revizí, a to včetně té nejmenší oděrky nebo drobné praskliny. Jako příklad můžeme uvést zlomek textu z jednoho takového kontrolního dokumentu:

- 1 nádoba *nemset* na provádění úlitby:
(nádoba je na místě) jako předtím
jsou na ní četné malé vrásky
- byla již opravována
- 2 kadidelnice
 - a) pohár (dosl. „spodní část“)
(pohár je na místě) jako předtím
- jsou na něm dvě velká poškození
- jsou na něm další četná poškozená místa
- je nestabilní v důsledku nerovného okraje nožky (poháru)
- vyboulené dno
 - b) víčko
(nádoba je na místě) jako předtím
- vrásky na jeho bocích a okraji
- knoflík (na vrcholu víčka) je ve špatném stavu
- poškození na
- 3 podstavec
(je na místě) jako předtím
- na jeho okraji je sedm drobných trhlin
- byly již (na něm) provedeny opravy
- v jeho okraji jsou dva otvory
- jedna vráska na základně podstavce
- jsou na něm vrypy

Tento zlomek záznamu je nepochybně výmluvným dokladem pečlivosti, s jakou kněží inspekci prováděli, ale zároveň také opatrnosti a nepřímí i obavy, co by se stalo, kdyby nezaznamenali poškození předmětu, za který kontrolou přebírali odpovědnost. Úzkostlivá pečlivost kontrol a přesnost záznamů o stavu chrámového inventáře se však zřejmě datují pouze do období vrcholného rozkvětu Raneferefova zádušního kultu. S nastupujícím pozvolným úpadkem začalo nepochybně upadat i provádění inventur. Jak jinak si vysvětlit archeologicky bezpečně prokazatelné postupné uzavírání částí chrámu a s ním spojenou redukci chrámového inventáře. Nemluvě o archeologicky doložitelném rabování části chrámového inventáře ještě v dobách pokračujícího panovníkova kultu, které je třeba připsat na vrub samotným kněžím.

A snad ještě jedna poznámka na závěr: když dnes komise inspektorů Památkové správy jak při zahájení archeologických vykopávek, tak i na jejich závěr kontroluje

Obr. 1 Zlomek papyru s inspekčními záznamy zmíněnými v textu.

pečetí na dveřích expedičního skladu a pak podle předchozích protokolů zkoumá seznam předmětů uložených ve skladu, předmět po předmětu včetně jejich případných poškození, nelze se ubránit zamyšlení nad tím, jak dávná, hluboká a zřejmě věčná je v zemi na Nilu tradice kontrol i kontrol již dříve provedených kontrol.